

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE „ISIDOR TODORAN”

**Inculturarea mișcării penticostale în spațiul românesc.
Elemente ale identității teologico-practice
într-un mediu majoritar creștin-ortodox**

CUPRINS – CUVINTE-CHEIE – REZUMAT

Coordonator științific:

Pr.prof.univ.dr. Cristian-Sebastian SONEA

Doctorand:

Adrian-Radu LEȘ

Cluj-Napoca

2025

CUPRINS

INTRODUCERE 4

- I. Argument 4
- II. Scopul și obiectivele propuse 5
- III. Stadiul actual al cercetării 6
- IV. Actualitatea și originalitatea tezei 9
- V. Metodologia de cercetare 11

CAPITOLUL I 15

Rădăcinile doctrinare, procesul cristalizării identitare și dezvoltarea mișcării penticostale 15

- 1.1. Rădăcinile istorico-doctrinare ale mișcării penticostale 15
- 1.2. Statistici globale și previziuni 31

CAPITOLUL II 36

Evoluția doctrinară și praxiologică a Cinei Domnului 36

Introducere 36

- 2.1. Prezența hristică în elementele Cinei Domnului din perspectiva teologiei penticostale 38
- 2.2. Caracterul sacrificial al Cinei Domnului în concepție penticostală 51
- 2.3. Unitatea eclezială manifestată în Cina Domnului 54
- 2.4. Materiile Cinei Domnului în penticostalism. Teologie și atitudini practice 64

Concluzii 73

CAPITOLUL III 78

Structura treptelor ierarhice și a slujirii în mișcarea penticostală 78

Introducere 78

- 3.1. Pastorii 81
 - 3.1.1. Alegere și ordinare 84
- 3.2. Prezbiterii 87
 - 3.2.1. Sinergia episcop-preot oglindită în relația pastor - prezbiter 89
- 3.3. Diaconii 91
 - 3.3.1. Rolul și îndatoririle diaconilor 93
 - 3.3.2. Diaconi & Diaconițe 102

3.4. Slujba de Apostol sau Misionar	109
3.5. Slujba de Evanghelist	111
3.6. Slujba de Prooroc și/sau Profet	114
3.6.1. Perspective asupra dinamicii de gen în lucrarea profetică	116
Concluzii	119

CAPITOLUL IV 122

Eclesiologia mișcării pentecostale	122
Introducere	122
4.1. Metodologia abordată în domeniul eclesiologic	125
4.2. Doctrina eclesiologică a mișcării pentecostale	130
4.2.1. Eclesiologia în pentecostalismul primar	130
4.2.2. Semnificația comuniunii frățești sau părtășiei pentru eclesiologie	134
4.2.3. Botezul cu Duhul Sfânt și implicațiile sale în Biserică	148
4.2.4. Experierea Duhului Sfânt și legăturile sale cu eclesiologia	151
4.2.5. Eclesialitatea în scrierile cercetătorilor pentecostali	154
4.3. Dialogul eclesiologic bilateral cu Biserica Romano-Catolică	165
4.4. Ospitalitatea pentecostală	170
4.5. Teologia eclesială oglindită în ospitalitatea euharistică	175
4.6. Specificitățile eclesiologiei în gândirea pentecostală românească	182
Concluzii	194

CONCLUZII FINALE 201

BIBLIOGRAFIE 205

ANEXE 221

CUVINTE-CHEIE

Penticostal, Cina Domnului, ordinare, eclesiologie, inculturare, ortodox, românesc.

REZUMAT

Constatând capacitatea mișcării penticostale de a se adapta și integra în etosul cultural și confesional al unei societăți profund marcate de tradiția ortodoxă, am fost profund interesat de potențialul lor de a exercita o influență semnificativă asupra unor comunități extinse, atât la nivel spiritual, cât și social.

Această motivație personală s-a consolidat treptat, evoluând într-o preocupare academică profundă în timpul parcursului universitar. În această perioadă formativă, am remarcat intensificarea prezenței fenomenelor religioase contemporane – între care penticostalismul ocupă un loc distinct – în dezbaterile teologice și sociologice actuale. Aceste manifestări religioase generează o diversitate de interpretări și perspective care reclamă o abordare analitică atentă, mai ales atunci când este realizată dintr-un unghi specific, cum este cel al teologiei ortodoxe.

Cu toate acestea, am identificat un deficit substanțial în literatura teologică românească de specialitate, în care studiile sistematice, obiective și integrative dedicate penticostalismului dintr-o perspectivă ortodoxă sunt foarte puține. Această lacună teoretică a constituit un impuls determinant în orientarea eforturilor mele de cercetare către o investigare aprofundată a acestui fenomen religios, în contextul Misiologiei ortodoxe contemporane. În mod evident, o înțelegere completă a fenomenologiei penticostale nu poate fi obținută fără o analiză riguroasă a modului în care aceasta interacționează cu tradițiile religioase istorice, în special cu Ortodoxia, ale cărei repere teologice și liturgice influențează în mod decisiv configurarea credinței și a practicilor religioase în societatea românească.

Precizăm că această lucrare se concentrează în mod prioritar asupra realităților doctrinare, liturgice și instituționale ale *Cultului Creștin Penticostal – Biserica lui Dumnezeu Apostolică din România*. Prin intermediul acestei teze, se contribuie nu doar la aprofundarea cunoașterii fenomenului penticostal, ci și la elaborarea unei resurse relevante pentru mediul academic teologic, adresându-se atât cercetătorilor, cât și studenților interesați de dinamica pluralismului confesional.

În același timp, această cercetare deschide noi căi spre un dialog interconfesional mai sporit și susține conturarea unui cadru teologic deschis, capabil să reflecte complexitatea și diversitatea spiritualității creștine contemporane.

Scopul central al prezentei cercetări constă în realizarea unei analize riguroase și echilibrate a fenomenului penticostal românesc, prin investigarea a trei teme teologice de importanță majoră: doctrina Cinei Domnului, structura treptelor și a slujirilor în cadrul comunității eclesiale, precum și eclesiologia specifică acestei confesiuni. Această abordare vizează o examinare sistematică a dimensiunilor istorice, doctrinare și misionar-ecumenice care au contribuit la conturarea unei identități confesionale proprii în cadrul penticostalismului românesc, cu accent pe analiza acestora dintr-o perspectivă ortodoxă.

Pentru atingerea acestui deziderat științific, cercetarea se articulează în jurul unui set clar definit de obiective, menite să orienteze procesul investigativ și să ofere o structură coerentă demersului analitic.

Primul obiectiv urmărește explorarea dimensiunii istorice a penticostalismului și încadrarea acestuia într-un context demografic și confesional global. Studiul originii acestei mișcări religioase nu reprezintă doar un demers de natură descriptivă, ci constituie o premisă fundamentală pentru înțelegerea corectă a etapelor de constituire și afirmare doctrinară. Totodată, cercetarea va urmări identificarea principalelor momente de cotitură, a personalităților teologice marcante și a factorilor socio-religioși care au favorizat dezvoltarea și consolidarea penticostalismului în spațiul românesc, într-un cadru confesional majoritar ortodox.

Al doilea obiectiv al cercetării vizează analiza dimensiunii doctrinare a penticostalismului românesc, cu accent pe examinarea critică a principalelor învățături teologice asociate celor trei teme fundamentale propuse: **Cina Domnului, treptele și slujirile eclesiale**, respectiv **eclesiologia**. În acest cadru, un aspect deosebit de relevant constă în investigarea modului în care Biserica Ortodoxă – în calitatea sa de tradiție dominantă în peisajul religios românesc – a influențat, direct sau indirect, formarea și evoluția doctrinară a mișcării penticostale.

Această analiză comparativă și contextuală are menirea de a releva zonele de convergență și de divergență între cele două tradiții, facilitând astfel o înțelegere mai profundă a procesului de

interacțiune confesională. Totodată, identificarea eventualelor influențe reciproce contribuie la conturarea unui cadru mai nuanțat de interpretare teologică, valorificând premisele dialogului interconfesional într-un mod critic, dar constructiv, relevant pentru realitățile religioase actuale din România.

Cel de-al treilea obiectiv se concentrează asupra dimensiunii *misionare* și *ecumenice* a cercetării, urmărind identificarea punctelor de convergență între teologia ortodoxă și spiritualitatea penticostală. Explorarea acestor aspecte comune este esențială pentru fundamentarea unui dialog ecumenic autentic, care să favorizeze nu doar toleranța reciprocă, ci și posibilitatea unor colaborări interconfesionale responsabile. Evidențierea influențelor bilaterale și a zonelor de interacțiune confesională contribuie la dezvoltarea unui cadru de comunicare teologică deschisă și durabilă, în acord cu pluralismul religios specific contextului românesc contemporan.

Prin cele trei direcții enunțate – istorică, doctrinară și misionar-ecumenică –, cercetarea de față nu își propune doar o cartografiere detaliată a specificului penticostalismului românesc, ci și realizarea unui demers hermeneutic menit să înlesnească o înțelegere interconfesională matură. În acest sens, lucrarea se dorește a fi o contribuție pertinentă atât pentru comunitățile religioase implicate, cât și pentru cercetătorii interesați de fenomenologia religioasă, analizată dintr-o perspectivă teologică, contextuală și dialogală.

Urmărind liniile directoare trasate dintru început, rezultatele remarcabile și inedite pe care le înfățișează această teză, valorificând vasta bibliografie menționată, sunt după cum urmează.

A. Concluzii privind doctrina Cinei Domnului în teologia și practica penticostală românească

Rezultatele cercetării întreprinse asupra învățăturii și practicii referitoare la Cina Domnului în cadrul mișcării penticostale din spațiul românesc evidențiază următoarele aspecte fundamentale:

1. Teologia penticostală contemporană adoptă, în linii generale, o interpretare de tip zwinglian, care conferă Cinei Domnului un caracter preponderent simbolic și anamnetic. Astfel, cuvintele instituirii rostite de Mântuitorul Iisus Hristos la Cina cea de Taină sunt înțelese în sens metaforic, iar actul euharistic este perceput ca o comemorare a jertfei Domnului, prin care credinciosul își afirmă credința și își reînnoiește apartenența la trupul comunitar al Bisericii. Acest

accent pe dimensiunea memorială este influențat de doctrina justificării prin credință, specifică protestantismului, conform căreia iertarea păcatelor nu este mediată prin participarea la Cină, ci este accesată exclusiv prin credință personală.

Cu toate acestea, în cadrul teologiei penticostale contemporane se constată o deschidere tot mai accentuată către recunoașterea unei forme de prezență spirituală a lui Hristos în cadrul actului sacramental. Această credință este susținută nu doar teoretic, ci și prin trăiri comunitare și personale care includ mărturii de vindecare trupească survenite în urma participării la Cină, fapt ce conferă acestei practici o valoare spirituală augmentată. În consecință, prin rugăciunea de consacrare, elementele materiale (pâinea și vinul) sunt percepute drept simboluri sfințite ale Trupului și Sângelui Mântuitorului, având o încărcătură spirituală reală, chiar dacă nu se afirmă în mod explicit o transsubstanțiere ontologică a acestora.

În ceea ce privește contextul românesc, se constată, în mod semnificativ, o tendință de apropiere față de interpretarea ortodoxă, mai ales în primele decenii de constituire a cultului penticostal autohton. Această apropiere s-a manifestat prin asumarea unui limbaj teologic cu rezonanță ortodoxă și prin accente mistice asupra prezenței reale a lui Hristos în Cină. Această linie interpretativă continuă să influențeze, în mod informal, percepția euharistică a multor credincioși penticostali din România.

2. Concepția penticostală cu privire la dimensiunea comunitară a Cinei Domnului evidențiază o viziune în care această practică sacramentală este înțeleasă ca un vector spiritual al unității eclesiale, întărind coeziunea și solidaritatea membrilor comunității, atât în plan social, cât și în cel duhovnicesc. Chiar dacă mișcarea penticostală se distinge printr-un model eclesial mai puțin formalizat, caracterizat prin absența unei ierarhii sacramentale rigide și a unui sacerdoțiu consacrat în sens tradițional, administrarea Cinei Domnului implică, în mod implicit, o structurare cultică ce presupune recunoașterea unor slujitori cu autoritate spirituală.

Această ambivalență instituțională reflectă o tensiune latentă între idealul unei spiritualități spontane, deschise și adaptabile și necesitatea practică de a conserva anumite forme de continuitate cu tradițiile eclesiale consacrate. Această dialectică internă invită la o reflecție teologică aprofundată asupra echilibrului dintre autonomia spirituală a adunărilor locale și integrarea unor

forme de organizare care să susțină comuniunea eclesială. În acest sens, celebrarea Cinei Domnului devine un spațiu teologic privilegiat pentru consolidarea unității comunitare și pentru afirmarea unei identități confesionale coerente, deschise spre dialog și fidelă experienței duhovnicești trăite în context comunitar.

3. Un element relevant pentru înțelegerea praxisului euharistic penticostal constă în lipsa unei unități liturgice în privința utilizării azimei și a mustului ca elemente euharistice, chiar și în cadrul Cultului Creștin Penticostal – Biserica lui Dumnezeu Apostolică din România. Astfel, se conturează două direcții majore privind compoziția materiei sacramentale: una influențată de orientările evanghelice clasice și alta vizibil modelată de tradiția ortodoxă românească. Practic, sunt întâlnite mai multe variante, precum: (1) azime și must de struguri; (1.2) azime și suc de struguri; (1.3) azime preparate cu adaos de ulei și must de struguri; respectiv (2) pâine dospită și vin fermentat.

Această varietate de opțiuni liturgice reflectă nu doar autonomia contextuală a comunităților penticostale, ci și o inculturare confesională generată de contactul cu Bisericile istorice din spațiul românesc. Rezultatul este o polifonie de practici care corespunde diversității regionale și teologice a mișcării, indicând un proces dinamic de adaptare la mediul religios majoritar și de negociere a identității eclesiale.

4. În ceea ce privește accesul credincioșilor la participarea la Cina Domnului, teologia penticostală se caracterizează printr-o abordare mai flexibilă și mai accesibilă comparativ cu rigorile tradițiilor liturgice istorice. Criteriile fundamentale pentru participare includ botezul realizat prin mărturisirea personală a credinței, în mod conștient și la vârsta maturității, precum și o stare de pocăință autentică, exprimată prin reconcilierea cu Dumnezeu și cu aproapele.

Particular pentru modelul penticostal românesc este absența unei interdicții formale adresate persoanelor din afara cultului, în măsura în care acestea îndeplinesc condițiile spirituale menționate și sunt acceptate de conducerea locală. În acest cadru, pastorul are un rol esențial în discernerea stării duhovnicești a participanților, funcționând ca o autoritate pastorală care exercită o validare personalizată și contextuală a accesului la sacrament. Astfel, se configurează un model

eclesial cu accente incluzive, în care deschiderea către participare este echilibrată de responsabilitatea pastorală privind discernerea spirituală.

5. Un alt aspect demn de menționat îl constituie cristalizarea unui tipic propriu în celebrarea Cinei Domnului, rezultat al eforturilor depuse de comunitățile penticostale pentru a contura și implementa o practică liturgică adaptată convingerilor lor teologice și nevoilor spirituale ale credincioșilor. Această structurare particulară nu doar că reflectă diversitatea formelor de expresie euharistică existente în spațiul creștin, dar evidențiază și dorința mișcării penticostale de a dezvolta modele cultice contextualizate, capabile să răspundă provocărilor spirituale ale prezentului. În acest sens, evoluția tipicului euharistic penticostal relevă o interacțiune dinamică între tradiția moștenită, inovația teologică și nevoile comunității de credincioși, subliniind un angajament profund față de autenticitatea și relevanța experienței spirituale.

B. În privința celui de-al doilea palier al cercetării – analiza treptelor ierarhice consacrate și a celorlalte forme de slujire din cadrul mișcării penticostale – au fost obținute rezultate notabile, aliniate obiectivelor formulate, care evidențiază particularitățile organizatorice și eclesiologice ale acestei confesiuni.

6. În cadrul comunităților penticostale, funcția pastorală deține un rol central, comparabil – atât în plan spiritual, cât și administrativ – cu demnitatea episcopală din Biserica Ortodoxă. Pastorul este perceput ca lider duhovnicesc și moral al comunității, având ca responsabilitate principală îndrumarea credincioșilor pe calea maturizării spirituale, predicarea Cuvântului și coordonarea activităților cultice și organizatorice ale Bisericii locale.

Relația dintre pastor și prezbiter reflectă, într-un mod semnificativ, analogia dintre episcop și preot în eclesiologia ortodoxă. În această paradigmă, prezbiterul acționează ca delegat, colaborator și susținător al autorității pastorale, participând activ la dinamica liturgică, misionară și administrativă a comunității. Această colaborare, modelată în parte după structura ierarhică a tradiției ortodoxe, se fundamentează pe principii de respect, ascultare și coresponsabilitate, subordonate misiunii comune de consolidare a vieții spirituale a credincioșilor.

Astfel, deși aparțin unor confesiuni teologice diferite, ambele tradiții evidențiază o convergență de principii privind organizarea și exercitarea slujirii clericale, ceea ce oferă un teren favorabil dialogului interconfesional și unei mai bune înțelegeri reciproce.

7. Structura ierarhică a comunităților penticostale reflectă, în mod semnificativ, influența modelului ortodox, prin instituirea și funcționarea celor trei trepte consacrate: pastori, prezbiteri și diaconi. Aceste niveluri ierarhice nu se reduc la o simplă organizare administrativă, ci exprimă un angajament teologic și spiritual profund, validat printr-un act de ordinare care implică atât recunoașterea comunității, cât și o împuternicire sacră percepută ca provenind de la Dumnezeu.

Pastorii, în calitatea lor de lideri principali ai comunității eclesiale, îndeplinesc funcții analoge episcopului în tradiția ortodoxă, asumând responsabilitatea supremă pentru îndrumarea spirituală, integritatea doctrinară și coordonarea vieții liturgice și administrative. Prezbiterii și diaconii exercită funcții auxiliare, dar esențiale, în cadrul slujirii, susținând activitatea pastorală prin asistență spirituală, îngrijire comunitară și implicare în gestiunea treburilor eclesiale. Această triplă structură ierarhică evidențiază o coerență organizatorică și o conștiință eclesiologică matură, în consonanță cu principiile autorității și slujirii responsabile.

8. În ceea ce privește diaconatul, atât în tradiția ortodoxă românească, cât și în cea penticostală, această treaptă există mai curând în stare de potențialitate decât ca practică constantă și activă. Subutilizarea diaconatului indică o problemă eclesiologică relevantă, reflectând atât decizii teologice cât și influențe socio-culturale caracteristice spațiului românesc, unde rolurile în viața bisericească sunt încă puternic marcate de paradigme patriarhale.

Această dinamică de gen devine cu atât mai evidentă în cadrul comunităților penticostale, unde se manifestă o anumită deschidere față de implicarea femeilor în forme de slujire, în special în calitate de prorocițe sau lideri spirituali în contexte carismatice. Cu toate acestea, accesul acestora la slujiri oficiale rămâne, în general, limitat, ceea ce ridică provocări atât la nivel teologic, cât și pastoral. În acest cadru, tensiunea dintre vocația personală, recunoscută adesea în mod informal, și absența unei integrări instituționalizate a femeilor în treptele consacrate evidențiază necesitatea unei reflecții eclesiologice aprofundate privind rolul femeii în viața și misiunea Bisericii penticostale contemporane.

C. Eclesiologia penticostală – rezultate ale celui de-al treilea palier tematic

9. Unul dintre cele mai relevante rezultate ale cercetării dedicate eclesiologiei constă în conturarea unei perspective sintetice și integrative asupra conceptului de eclesialitate în cadrul mișcării penticostale. În această tradiție, Biserica nu este concepută ca o instituție pasivă sau ca un simplu cadru formal în care se desfășoară actele de cult, ci ca o realitate vie, generată și susținută de lucrarea Duhului Sfânt în cadrul comunității credincioșilor.

Cina Domnului, în această paradigmă, transcende rolul unei simple „rememorări” rituale și devine un eveniment spiritual profund, care întărește legătura dintre credincioși și exprimă comuniunea lor cu Hristos. Practica euharistică penticostală nu se reduce la o invitație simbolică la masa Domnului, ci presupune o implicare activă, comunitară și transformatoare. Această abordare evidențiază o viziune dinamică asupra Bisericii, în care relațiile interpersonale, participarea colectivă și manifestările carismatice devin elemente constitutive ale identității eclesiale.

De asemenea, cercetarea a evidențiat importanța dialogului bilateral desfășurat între reprezentanți ai mișcării penticostale și ai Bisericii Romano-Catolice pe tema eclesiologiei, dialog care oferă un precedent valoros și un cadru metodologic ce ar putea fi adaptat în vederea unui dialog ecumenic structurat între Biserica Ortodoxă Română și Cultul Creștin Penticostal – Biserica lui Dumnezeu Apostolică din România. Această deschidere teologică spre conlucrare și înțelegere reciprocă este deosebit de relevantă pentru afirmarea unei eclesiologii dialogale, contextuale și incluzive.

10. Analiza literaturii de specialitate a relevat că eclesiologia penticostală românească se află, în prezent, într-un proces de articulare doctrinară și sistematizare conceptuală. Producția teologică autohtonă este încă limitată cantitativ, iar reflecția eclesiologică nu este uniform dezvoltată, fiind adesea concentrată în jurul unor teme izolate. Cu toate acestea, cercetarea a permis identificarea unor trăsături definitorii care conferă acestei eclesiologii o identitate proprie.

Printre aceste trăsături se numără influențele vizibile ale teologiei ortodoxe românești, în special în ceea ce privește accentul pus pe comuniune, caracterul comunitar al slujirii și sensul sacral al adunării eclesiale. Interacțiunea confesională dintre penticostalism și ortodoxie,

inevitabilă în contextul românesc, a contribuit astfel la conturarea unei eclesiologii penticostale marcate de elemente de convergență și dialog cu tradiția ortodoxă. Acest fapt evidențiază nu doar complexitatea procesului de dezvoltare teologică în interiorul mișcării penticostale, ci și potențialul acesteia de a participa activ la reflecția ecumenică contemporană.